

Λαογραφικό Μουσείο Αιτωλικού

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

ΑΝΑΓΚΑΙΑ 'Η ΟΧΙ;

Η περίπτωση της Αιτωλοακαρνανίας

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΓΕΡΟΛΥΜΟΥ

Αρχαιολόγος
MA of Arts in Archaeology
(University College London)

Η ίδρυση και λειτουργία αρχαιολογικών μουσείων και αντίστοιχων συλλογών του βυζαντινού πολιτισμού θεωρείται αναγκαία και αυτονόητη, αφού με τα δεδομένα που περιέχουν βοηθούν στην ανάδειξη και πιστοποίηση της αρχαιοελληνικής παράδοσης και στη συνέχεια της ελληνικότητας. Τις τελευταίες

δεκαετίες άλλοι οργανισμοί όπως είναι τα λαογραφικά μουσεία (μαζί με τα βιομηχανικά μουσεία και τις συλλογές σύγχρονης τέχνης) αποτελούν τους φορείς της νεοελληνικής μας παράδοσης, της σύγχρονης δημιουργίας και του ελληνικού πολιτισμού. Με αυτά περιερχόμαστε στο σύγχρονο κόσμο και αυτά αναδεικνύουν κυρίως τη σύγχρονη ταυτότητα των Νεοελλήνων αλλά και τη σύνδεση της με τους αρχαιότερους τρόπους ζωής και σκέψης.

Στο νομό μας υπάρχουν λαογραφικά μουσεία-αίθουσες σε δήμους και δημοτικά διαμερίσματα: Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Αιτωλικό, Δ.Δ. Αγίου Δημητρίου, Κυδωνιάς, Αράχωβας, Κρυονερίου, Ελατόβρυσης, Αχλαδόκαστρου, Νεοχωρίου, Πλατάνου του Δήμου Πλατάνου Ναυπακτίας, Αγράμπελου στον Αστικό, Αλευράδα στο Δ. Ινάχου και στην Πάλαιρο. Παράλληλα ο Δήμος Θέρμου έχει εγκρίνει πιστώσεις για την ίδρυση λαογραφικών μουσείων στο Θέρμο

και τα Δ.Δ. Ανάληψης και Κόνισκας (Στην Κόνισκα από την Ιστορική-Λαογραφική εταιρεία της περιοχής έχει ήδη συσταθεί το μουσείο). Διαδικασίες ίδρυσης αντίστοιχου μουσείου έχουν ξεκινήσει από το δήμο Ινάχου στον Εμπεσό.

Για ένα τόσο μεγάλο νομό ο βαθμός φαίνεται ικανοποιητικός. Παρατηρείται μια ποικιλία στον τρόπο σύστασης των μουσείων αυτών. Κάποια αποτελούν ιδιωτικές συλλογές (Μεσολόγγι, Πάλαιρος), άλλα αποτελούν

νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και ανήκουν στους δήμους και σε πολιτιστικούς συλλόγους (Αλευράδα, Εμπεσός, τα υπό σύσταση μουσεία στο Δήμο Θέρμου) και άλλα ιδρύονται από πνευματικά κέντρα ή πολιτιστικούς συλλόγους (Αγράμπελο, Κόνισκα, Κρυονέρια και Κυδωνιά του Δ. Πλατάνου Ναυπακτίας).

Σε αρκετά από αυτά η πρωτοβουλία για την ίδρυση και την οργάνωσή τους ανήκει κυρίως σε γυναίκες (Αγρίνιο, Αιτωλικό, Αράχωβα, Ελατόβρυση). Τα περισσότερα λειτουργούν σε αίθουσες δημοτικών σχολείων, σε παλιά κοινοτικά γραφεία ή σε άλλες αίθουσες που παρέχουν οι δήμοι και σε κάποιους χώρους που αποτελούν δωρεές από ιδιώτες ή ανήκουν σε αυτούς.

Υπάρχει ακόμη μια περίπτωση όπου σε αγροτουριστικό ξενώνα στη Στράτο υπάρχει μια αίθουσα στην οποία εκτίθενται αντικείμενα λαογραφικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, στο δήμο Θεσπιέων λειτουργεί το μουσείο ελιάς το οποίο αποτελεί ιδιωτική πρωτοβουλία και στεγάζεται στο ελαιοτριβείο Ορίον.

Το πρώτο παράδοξο αναφορικά με τα μουσεία αυτά αφορά στη σύνδεσή τους με το υπουργείο Πολιτισμού, η οποία με δυσκολία διαφαίνεται είτε πρόκειται για την ένταξή τους σε επίσημο δίκτυο μουσείων είτε σχετίζεται με τη διάθεση ή απορρόφηση κονδυλίων ή χορηγιών για την καλύτερη συγκρότηση και προβολή των εκθέσεών τους.

Μια ακόμη δυσλειτουργία αφορά στην επισκεψιμότητα αυτών των χώρων. Συνήθως ανοίγουν για μικρά διαστήματα (κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες) και οι επισκέπτες είναι σε λίγες περιπτώσεις ομάδες σχολείων ή μεμονωμένοι περιηγητές (πάλι

Λαογραφικό Μουσείο
Αγρινίου

Λαογραφικό Μουσείο
Αγρινίου

την καλοκαιρινή περίοδο και κυρίως κατά τη διάρκεια πολιτιστικών εκδηλώσεων).

Ένα άλλο θέμα που τίθεται είναι κατά πόσο τα υπάρχοντα λαογραφικά μουσεία μπορούν να αφηγηθούν με έλλογο τρόπο την ιστορία των εκθεμάτων τους για τον άνθρωπο και την κοινωνία ή αν απλώς αποτελούν χώρους «διακοσμητικής» έκθεσης χρηστικών ή άλλων αντικειμένων. Η επιταχυνόμενη ποσοτική ανάπτυξη και μεγάλη διασπορά τους δε φαίνεται να ακολουθείται από αντίστοιχη ποιοτική (νέες λειτουργίες και έκθεση των αντικειμένων με βάση τα σύγχρονα μουσειολογικά πρότυπα). Οι λόγοι είναι αρκετοί όπως η έλλειψη ενημέρωσης και νέων ιδεών, η έκθεση του υλικού χω-

ρίς εναλλακτικούς και νέους τρόπους προσέγγισης, η μειωμένη επικοινωνία με την κοινωνία και η περιορισμένη αποδοχή τους από αυτή όπως αποδεικνύει ο χαμηλός βαθμός των επισκεπτών.

Κρίνεται επομένως αναγκαία τελικά η ύπαρξη διάσπαρτων μουσείων που όπως φαίνεται υπολειτουργούν (είναι ανοιχτά λίγες φορές το χρόνο) ή είναι ελλιπώς νομοθετικά, διοικητικά και μουσειολογικά στελεχωμένα και σχεδιασμένα; Πολύ συχνά στους λόγους ίδρυσης των λαογραφικών μουσείων οι υπεύθυνοι επικαλούνται λόγους προβολής, διατήρησης και διάσωσης της ιστορίας και του πολιτισμού των κατοίκων, ενώ στις περισσότερες

περιπτώσεις στόχος είναι η προσέλκυση «ξένων» επισκεπτών (τουριστών). Πράγματι ο στόχος της διάσωσης έχει σίγουρα επιτευχθεί, ωστόσο η προβολή, η οργάνωση εκθέσεων, η εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραμένουν μόνο προγραμματικές δηλώσεις χωρίς εφαρμογή. Αναφορικά με την προσέλκυση ξένων μάλλον πρόκειται για στόχο που παραμένει στη σφαίρα της μεταφυσικής σχεδόν ελπίδας. Επομένως, με αυτά τα δεδομένα η ύπαρξή τους καθίσταται απόλυτα ελλιπής και αναγκαία μόνο σε επίπεδο διάσωσης και αποθήκευσης αντικειμένων. Από την άλλη πλευρά θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως το γεγονός ότι στο νομό μας δεν υπάρχει υπερπληθώρα τέτοιων μουσείων αποτελεί ταυτόχρονα και την ευκαιρία, ώστε αυτά να φανούν περισσότερο λειτουργικά και δραστήρια.

Το στοίχημα μπορεί να κερδηθεί με τη δημιουργία ενιαίου δικτύου μουσείων εντός τουλάχιστον του νομού και ανταλλαγή και επανέκθεσης των συλλογών που αυτά διαθέτουν. Κάτι τέτοιο θα δώσει ώθηση σε όλα τα μικρά μουσεία (άλλωστε στο νομό μας τα λαογραφικά μουσεία είναι μικρού μεγέθους) και με την ανταλλαγή εκθέσεων θα ενισχυθεί ο ρόλος των αντίστοιχων αστικών (Αγρίνιο, Μεσολόγγι). Ακόμη η δημιουργία θεματικών μουσείων στο νομό αποτελεί πρόκληση (αντίστοιχα μουσεία καπνού στη Μακεδονία ή γεωργικών εργαλείων στη Θεσσαλία κ.ά.) αποτελούν τις πλέον επιτυχημένες προσπάθειες σε επίπεδο οργάνωσης και διαχείρισης των εκθέσεών τους και παρέχουν την επιπλέον δυνατότητα προβολής της αγροτικής και οικονομικής ιστορίας. Επίσης, θα πρέπει να γίνει σαφές ότι είναι

Λαογραφικό Μουσείο Κόνιακας

απαραίτητος ο εκθεσιακός σχεδιασμός, ενώ θα πρέπει να αναζητούνται ή να διαμορφώνονται κτιριακοί τύποι που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της έκθεσης.

Το γεγονός ότι τα λαογραφικά μουσεία εκθέτουν στοιχεία της σύγχρονης ιστορίας και ζωής

τα καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικά σε βιωματικούς τρόπους προσέγγισης του υλικού και αξιοποίησης των συλλογών μέσα από εκπαιδευτικές δραστηριότητες ή παρουσιάσεις. Τα λαογραφικά μουσεία στα αστικά κέντρα (όπως Αγρίνιο και Μεσολόγγι) θα πρέπει να α-

ναδείξουν την ιδιαιτερότητα και τους λόγους ανάπτυξης του αστικού τρόπου ζωής και το βαθμό διαφοροποίησης ή ομοιότητας με τους αγροτικούς οικισμούς που τα περιβάλλουν. Για την καλύτερη και άμεση επικοινωνία με το κοινό και ιδιαίτερα με ομάδες όπως νέοι, μαθη-

τές, οικογένειες χρειάζεται να σχεδιάζονται εκδηλώσεις σχετικές με τις εκθέσεις. Όλα τα παραπάνω μπορούν να εφαρμοστούν προκειμένου να προσελκυστούν οι επισκέπτες και να επισκεφθούν τα μουσεία αυτά **όχι μόνο μια και μοναδική φορά, αλλά να αναπτύξουν σχέσεις μαζί τους** (μαθητικές, οικογενειακές επισκέψεις κ.α.).

Τέλος, η σύνδεσή τους με την αρχιτεκτονική κληρονομιά, τα τοπικά προϊόντα, το γεωγραφικό ανάγλυφο και το φυσικό πλούτο κρίνεται αναγκαία, αφού μπορεί να αναδείξει την ιδιαιτερότητα του φυσικού χώρου και τη σχέση του με τις δραστηριότητες των κατοίκων.

Τα παραπάνω αποτελούν κάποιους ενδεικτικούς τρόπους δημιουργίας ή ανασυγκρότησης των εκθέσεων.

Άλλωστε, σημαντικότερη και πιο σπουδαία από την έκθεση είναι η ικανότητα και η αξία στη διαχείριση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς κάτι που δυστυχώς για τα ελληνικά δεδομένα φαντάζει ακόμη άγνωστη πραγματικότητα. Ο ζήλος κάποιων ανθρώπων είναι προφανώς αξιόπαινος, αλλά χρειάζεται και η δραστηριοποίηση και η συνεργασία τοπικών ή άλλων φορέων προκειμένου η σχέση μας με την παράδοση να μη μένει σε επίπεδο θεωρητικών καινοτομιών. Άλλωστε, οι δράσεις είναι αυτές που καταξιώνουν τις ιδέες και παράγουν πολιτισμό.

Θα πρέπει να γίνει αντιληπτή η χρηστική ωφελιμότητα των μουσείων αυτών και να τεθεί ως στόχος η ποιότητα των υπηρεσιών πολιτισμού ή τουλάχιστον η ψηλάφησή της.

Λαογραφικό Μουσείο Κόνιακας